

ჰენრი კუპრაშვილი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, თბილისი

henrikupra@yahoo.com

საკვანძო სიტყვები: უშიშროება, უსაფრთხოება, ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება.

ტერმინები უშიშროება და უსაფრთხოება და მათი გამოყენების წესი

შესავალი

ქართველების მეტყველებასა და წერილობით სიტყვაკაზმულობაში კარგა ხანია ნათლადაა გარკვეული და განსაზღვრული სიტყვა *უშიშროების* შინაარსი, მნიშვნელობა და გამოყენების წესი, რომელსაც ნათლად ადასტურებენ ჩვენამდე მოღწეული წერილობითი წყაროები – 15-საუკუნოვანი ისტორიული ტრადიცია. ეს კიდეც უფრო განამტკიცა ქართულმა ავტორიტეტულმა ენათმეცნიერებამ, როდესაც დაადგინა ამ ტერმინის გამოყენების შინაარსობრივი კონტექსტი და გამოყენების არეალი (მაგალითად, *ეროვნული უშიშროება*, *სახელმწიფო უშიშროება*, *უშიშროების საბჭო* და სხვ.).

სამწუხაროდ, 2004 წლიდან არა ენის სპეციალისტების, არამედ „ყოვლისმცოდნის“ იმიჯმორგებული მავანი ადამიანების (შემდგომ ზოგი ხელისუფლებას დაუახლოვდა, ზოგი მთავრობაშიც მოხვდა და მოიპოვა გავლენა) ვოლუნტარისტული თვითნებობის შედეგად ძირძველი ქართული სიტყვა *უშიშროება* თვითნებურად გამოცხადდა არასასურველ ტერმინად, პრაქტიკულად, ამოაგდეს ხმარებიდან და ჩაანაცვლეს შინაარსობრივად სრულიად განსხვავებული ტერმინით *უსაფრთხოება* (მაგალითად, *ეროვნული უშიშროება* შეცვალეს *ეროვნული უსაფრთხოებით*), მაშინ როდესაც *უსაფრთხოებაში*, ენათმეცნიერების დადგენილი ნორმებით, მოიაზრება სხვა შინაარსი, სხვა კონტექსტი, მაგალითად, *შრომის უსაფრთხოება*, *უსაფრთხოების ტექნიკა*, *ტექნიკური უსაფრთხოება*, *უსაფრთხო სექსი* და სხვ. სამწუხაროდ, დღეს უკვე ორი სხვადასხვა შინაარსის გამოსახატავად იყენებენ ერთსა და იმავე ტერმინ *უსაფრთხოებას*.

1. ტერმინი ნონ გრატა (Terminus NON GRATA)

რაც შეეხება შინაარსობრივად ტერმინ *უსაფრთხოების* ასეთ აღ-

ქმას – ვითომცდა, სიტყვის შინაარსი იმგვარად ესმით, რომ, ეროვნულობის მათეზური გაგებით, სწორედ უსაფრთხოება უნდა იქნეს გამოყენებული – იგი ვოლუნტარისტულია და უგულვებელყოფს ობიექტურად არსებულ კანონზომიერებას. სპეციალისტის მიერ მეცნიერულად დადგენილი ენის ნორმა აკადემიურ დონეზე საკამათო შეიძლება გახდეს ისევ ენის სპეციალისტისათვის და არა დილექტანტებისათვის, რადგან რამდენი ადამიანიც არის, იმდენი სუბიექტური აღქმა არსებობს და ყოველი მათგანის ჭირვეულობაზე წესებისა და ნორმების ცვლა ქაოსს გამოიწვევს.

ანდა, შევეხოთ ტერმინ *უშიშროების* მოწინააღმდეგეთა მეორე ახირებას, რომ *უშიშროება* საბჭოთა კავშირის სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტთან (КГБ-სთან) ასოცირდება და ამიტომ არ უნდა გამოვიყენოთ – ესეც უსუსური პოლიტიკური სპეკულაცია და უაზრო სენტიმენტალიზმია.

გასაგებია, რომ მართლაც საშინელ ასოციაციებს იწვევს ამ ჯალათური საბჭოთა ინსტიტუტის და მასთან დაკავშირებული ადამიანების ამაზრზენი და დანაშაულებრივი საქმიანობა¹. გარკვეული დროის შემდეგ „კაგებს“ ამგვარი ემოციური დატვირთვა აღარ ექნება, ჩვენი ენა კი დარჩება კიდევ ერთი ძირძველი ტერმინის გარეშე. სუკ-ს მენტალურად და შინაარსობრივად უნდა გავემიჯნოთ, ძველი ქართული სიტყვა რა შუაშია? „კგბ“ კი არა, როგორც ერი და ქვეყანა, თვითონ რუსეთიც კი არ არსებობდა, როდესაც ქართველები ამ სიტყვას იყენებდნენ. გაუგებარია, ხელოვნურად რატომ უნდა შეველიოთ რომელიმე ტერმინს და ამით გავადარიბოთ მშობლიური ენა.

ეს ტენდენცია შეიძლება გასაგები ყოფილიყო, ენათმეცნიერებს, ამ დარგის სპეციალისტებს, რომ წამოეწიათ ეს საკითხი, მაგრამ არასპეციალისტები და მედროვენი რომ აქტიურობენ და საზოგადოებას ახვევენ საკუთარ სუბიექტურ აზრს, ესაა მიუღებელი.

თუ რა იგულისხმება ტერმინ *უშიშროების* შინაარსში, როგორც ზემოთ აღინიშნა, ქართულმა ისტორიოგრაფიამაც ასახა თავისი ის-

¹ პირადად, სხვაზე არანაკლებ განმიცდია სუკ-ის დევნა 1967, 1975 და 1979 წლებში. საერთოდ, მთელი ცხოვრება დაღად დამყვა მუდმივ სტრესში ყოფნა, რადგან გამზარდა ბებიამ, რომელიც „მოღალატის“ ცოლი იყო. ბაბუაჩემი, ლუკა კუპრაშვილი (1896-1924), საბჭოთა რუსეთის ბატონობის წინააღმდეგ ბრძოლაში 28 წლისა დაიღუპა ოკრიბის ტყეში. დარჩა 18 წლის მამაჩემზე ფეხმძიმე მეუღლე. გასაგებია, მთელი ცხოვრება იგი ბოლშევიკების როგორი წნეხის ქვეშ იქნებოდა ოჯახთან ერთად.

ტორიულად ტრადიციული გაგება და ქართულმა ენათმეცნიერებამაც – სახელოვანი მკვლევრის, მეცნიერების კორიფეს, აკად. არნოლდ ჩიქობავას (1898–1985), ხელმძღვანელობით ხომ დიდი ხანია გამოიტანა სავსებით კომპეტენტური დასკვნა.

სწორედ ამ მეცნიერული და ისტორიული ტრადიციის საფუძველზე უკვე დამოუკიდებელ საქართველოში პირველად ოფიციალურად გაჩნდა ორი სიტყვისაგან შემდგარი ტერმინი *ეროვნული უშიშროება*, ანუ, როდესაც 1995 წელს მიღებული კონსტიტუციის 73-ე მუხლში ჩაიწერა „ეროვნული უშიშროების საბჭო“ (კონსტიტუცია 2014), ხოლო 1996 წლის 24 იანვარს **პარალმენტის** მიერ მიღებულ იქნა „კანონი ეროვნული უშიშროების საბჭოს შესახებ“ (კანონი 1996).

ცნობილია, რომ ტერმინი *National Security* (*ეროვნული უშიშროება*) თანამედროვე გაგებითა და შინაარსით ამერიკელებმა დაამკვიდრეს¹. სწორედ ეს (ორ გაერთიანებულ ინგლისურ სიტყვაში ჩადებული) შინაარსი იგულისხმეს ახალი ქართული პოლიტიკური ტერმინის – *ეროვნული უშიშროების* სახელწოდებაში.

ვიმეორებ, საქართველოში 1995 წელს შემოღებულ ტერმინში *ეროვნული უშიშროება*, გათვალისწინებულ იქნა საქართველოში სიტყვა *უშიშროების* გამოყენების ტრადიცია და ამავე დროს, ამერიკულ ტერმინთან მისი შინაარსობრივი თანხვედრა. ამ შემთხვევაში ტერმინი *ეროვნული* გამოიყენება ფართო გაგებით და გულისხმობს მთელ ქართველ ხალხს, ქვეყნის მთელ მოსახლეობას, შესაბამისად, მათი უშიშროების უზრუნველყოფას.²

ხოლო ტერმინი *უშიშროება* მოიაზრებს პოტენციური და რეალურად არსებული არაერთი საფრთხისა და მუქარისგან პიროვნების, საზოგადოების, სახელმწიფოს სასიცოცხლო ინტერესების დაცულო-

¹ ცნება „ეროვნული უშიშროება“ პოლიტიკურ ლექსიკონში პირველად გამოყენებულია 1904 წელს პრეზიდენტ თეოდორ რუზველტის (Theodore Roosevelt, 1858-1919) აშშ-ის კონგრესისადმი მიწერილ წერილში, სადაც იგი პანამის არხის ზონის მიერთებას „ეროვნული უშიშროების“ ინტერესით ასაბუთებდა. შემდეგ წლებში ეს პრობლემა ცენტრალურ ადგილს იკავებს ამერიკელ პოლიტოლოგთა გამოკვლევებში. ეროვნული უშიშროების საბჭო კი 1947 წელს პრეზიდენტმა ჰარი ტრუმენმა (Harry S. Truman, 1945-1953) შექმნა.

² ეროვნული უშიშროება არის პიროვნების, საზოგადოებისა და სახელმწიფოს სასიცოცხლო ინტერესების საშინაო და საგარეო საფრთხისაგან დაცულობა და ქვეყნის მდგრადი განვითარების უზრუნველყოფა, რომლის ხარისხსაც განაპირობებს სახელმწიფოს მიერ მოსალოდნელი საფრთხეების ამოცნობისა და მათი დროულად განეიტრალების უნარი.

ბას ან ამგვარი საშიშროების არარსებობას.

ინგლისურ ენაშიც ტერმინი *Security* (*უშიშროება*) გამოიყენება უმთავრესად სოციო-პოლიტიკური მნიშვნელობით: *ეროვნული უშიშროება* (National security), *უშიშროების საბჭო* (Security Council), *საინფორმაციო უშიშროება* (Security information) და სხვ. ხოლო ტერმინ *Safety*-ს (*უსაფრთხოება*) ინგლისურ ენაში, ისევე როგორც ქართულში, საკუთარი ადგილი აქვს მიიჩნილი და იხმარება: *წარმოებაში ტექნიკური უსაფრთხოების* (Industrial safety), *საგზაო მოძრაობის უსაფრთხოების* (Road safety), *უსაფრთხოების ღვედეების* (Safety belts), *ტექნიკური უსაფრთხოების წესების* (Safety code regulations) გამოსახატავად.

შედარებისათვის ამ კუთხით განვიხილოთ ავტორიტეტული და ცნობილი ჩრდილოატლანტიკური ხელშეკრულების ორგანიზაციის (ნატო) დოკუმენტები. აქაც ტერმინი Security ქართული უშიშროების მნიშვნელობითაა ნახმარი, რასაც ამ ორგანიზაციის სტრუქტურული ერთეულების სახელწოდებაც მოწმობს: Political Affairs and Security Policy Division, Emerging Security Challenges Division, Science for Peace and Security, Cooperation and Regional Security Division და სხვ., ხოლო ტერმინი Safety (უსაფრთხოება) იმავე ნატოს დოკუმენტებში ყუმბარების აფეთქებასთან და, აქედან გამომდინარე, მხოლოდ შრომის უსაფრთხოების მნიშვნელობითაა გამოყენებული; ნატოში არსებობს კიდევ შესაბამისი სტრუქტურული ერთეულები: The CNAD Ammunition Safety Group (AC/326) და Munitions Safety Information Analysis Center (MSIAC).

ტერმინ *უშიშროების* შინაარსობრივი გაგებისა და გამოყენების თვალსაზრისით, როგორც ქართულ და ინგლისურ ენებშია, იგივე მდგომარეობა გვაქვს მრავალ სხვა ენაშიც. განსხვავებული მდგომარეობაა რუსულ და რამდენიმე სხვა ენაში, რომლებშიც ორივე მოვლენის გამოსახატავად ერთსა და იმავე სიტყვას იყენებენ. მაგალითად, რუსულ ენაში ორივე ტერმინის, როგორც *უშიშროების* (Security), ისე *უსაფრთხოების* (Safety), გამოსახატავად გამოყენებულია მხოლოდ ერთი ტერმინი *Безопасность* (რუსებისაგან უკეთესი სხვა ვერაფერი გადმოვიღეთ და ქართველმა პოლიტიკურმა მედროვეებმა მიაღწიეს იმას, რომ დღეს საქართველოშიც გამოიყენება მხოლოდ ერთი ტერმინი *უსაფრთხოება*, ტერმინ *უშიშროების* უგულებელყოფის ხარჯზე).

2. ტერმინების, უშიშროებისა და უსაფრთხოების, ლინგვის-ტიკურ-ისტორიული და პოლიტიკური ანატომია

ტერმინი უშიშროება

უშიშროება – პიროვნების, საზოგადოებისა და სახელმწიფოს სა-სიცოცხლო ინტერესების დაცულობა პოტენციური და რეალურად არსებული საფრთხისა და მუქარისგან ან ამგვარი საშიშროების არარ-სებობა. სხვაგვარად, ადამიანის (საზოგადოების...) მიერ თავისი ძირი-თადი მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებისა და საკუთარი უფლებე-ბის დაცულობის უზრუნველყოფაში მდგრადობის შეგრძნება...

ტერმინის წარმოშობა

ტერმინი *უშიშროება* ნაწარმოებია ძველი ქართული სიტყვის-გან *უშიშობა* (უშიშება), ზედმიწევნით: უშიშარობა → უშიშროება, რო-მელიც ძველი ქართული ენის ლექსიკონში განმარტებულია, როგორც „უშიშრობა“ (აბულაძე 1973).

ეს ტერმინი გვხვდება ძველ ქართულ საისტორიო წყაროებში, როგორებიცაა: „ქართლის ცხოვრება“¹ – ლეონტი მროველის (VIII ს.) „ცხოვრება ქართველთა მეფეთა“, „მატიანე ქართლისაჲ“, ლაშა-გიორ-გისდროინდელი² მებატიანე (1223 წ.) „ცხოვრ[ბა გიორგი] მეფისა“, ჯუანშერი (VIII ს.) „ცხოვრება ვახტანგ გორგასლისაჲ...“, „ცხოვრება მეფეთ-მეფისა დავითისი“⁴, „ისტორიანი და აზმანი შარავანდედთა-ნი“, ჟამთააღმწერელი (XIV ს.) (ქართ. ცხოვ. 1955), ვახუშტი ბატონიშ-ვილი (1696-1757) „აღწერა სამეფოსა საქართველოსა“ (ბატონიშვილი 1973) და სხვ.

ტერმინ „უშიშობას“ კი საფუძვლად უდევს სიტყვა „შიში“. ტერ-მინ „შიშისა“ და მისგან წარმოებული ტერმინების მნიშვნელობა ლექ-სიკონებში ახსნილია შემდეგნაირად:

¹ მებაყევა, რომ 1970 წელს ცნობილი ქართველი მწერლის დავით კასრაძის (1885–1965) პირადი ბიბლიოთეკიდან „ქართლის ცხოვრების“ აკადემიური გამო-ცემის 1–2 ტომი საჩუქრად გადმოცა მწერლის ქალიშვილმა, ქალბატონმა ნაისი კასრაძემ.

² გიორგი IV ლაშა (1213–1223) – საქართველოს მეფე. თამარ მეფის (1184–1213) და დავით სოსლანის ძე (გარდ. 1205).

³ ვახტანგ I გორგასალი (დაიბადა დაახლ. V საუკუნის 40-იანი წლებში–502) – ქართლის მეფე.

⁴ დავით IV აღმაშენებელი (1089–1125), საქართველოს მეფე.

1. სულხან-საბა ორბელიანის (1658-1725) „ლექსიკონი ქართული“:

1) *შიში*, *სიში* – ხოლო შიშიცა განიყოფების ექვსად. ერთ-ერთი ახსნილია ასე: *უღონოება* – შიში განვრდომილებისა, რამეთუ შეგვეშინის რად, ჳეებულ ყოფასა უღონოებითა;

2) *საშიშარი* – შიშის ადგილი;

3) *საშიში* – შიშის საქმე (საქნელი) (საბა 1993).

2. ილია აბულაძის (1901-1968) „ძველი ქართული ენის ლექსიკონი“:

1) *შიში* – ზარი, ტუქსვა, ძრწოლა, თრთოლა;

2) *შიშვა* – შინება;

3) *შიშნული* – მოშიშე;

4) *შინება* – შეშინება, მშიშრება, დამედგრება, განკრთომა, დახსნა;

5) *უშიში* – უშიშარი, კრძალული (აბულაძე 1973)

3. ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი:

1) *შიში* – მოსალოდნელი (ან თავსდატეხილი) საფრთხის განცდით გამოწვეული ცუდი, შემაწუხებელი გრძნობა;

2) *შიშობს* – ა) შიში აქვს რისამე (ეშინია). ბ) შეწუხებულია რაიმეს ცუდის მოლოდინით (ეშინია);

3) *უშიშარი* (უშიშრისა) – ა) ვისაც არაფრის არ ეშინია (გულადი, გაბედული, მამაცი); ბ) ასეთი ადამიანის შესაფერისი (უშიშარი გულის პატრონი); გ) სადაც საშიში არაფერია (უშიშარი ადგილი);

4) *უშიშრობა* – უშიშრის თვისება (გულადობა, მამაცობა) (ქეგლ 1986).

ტერმინის მნიშვნელობა

ჩვენი წინაპრების მიერ, როგორც ამას ისტორიული წყაროები მოწმობენ, ტერმინი *უშიშროება* (უშიშოებად) ტრადიციულად გამოყენებულია მხოლოდ სოციო-პოლიტიკურ კონტექსტში (უშიშროება სახელმწიფოსი, ქვეყნის, საზოგადოების, ხელისუფლების, ადამიანის და სხვ.).

მაგალითად, „ქართლის ცხოვრებაში“ ტერმინი *უშიშროება* (უშიშოებად) სწორედ ამ მნიშვნელობითაა გამოყენებული მრავალგზის:

1) „და დაჯდა მირვან¹ მცხეთას, მეფობდა ნებიერად და უშიშად“ (ქართ. ცხოვ. 1955:28). მროველს ტერმინი გამოყენებული აქვს სამჯერ;

2) „სპარსეთისა სულტანნი, შორს მყოფნი და ახლოს მყოფნი, მეძღუნედ და მოხარკედ მისდა იყვნეს, და ყოველნი სანაპირონი სამეფოსა მისისანი უშიშად ჰქონდეს“ ანუ მთლიანად სამეფოს საზღვრების უშიშროება უზრუნველყოფილი იყო (ქართ. ცხოვ. 1955:367). ტერმინი გამოყენებულია ორჯერ; ასევე:

3) „იძებნეს უშიშობაჲ და გამოიყვანეს მეფე მეფედ“ (ქართ. ცხოვ. 1955:302). ტერმინი გამოყენებულია ორჯერ;

თხზულებაში „ცხორება ვახტანგ გორგასლისა...“ ტერმინი გვხვდება ოთხჯერ; „ცხორებაჲ მეფეთ-მეფისა დავითისი“, ამ ისტორიულ წყაროშიც ტერმინი გამოყენებულია სამჯერ; „ისტორიანი და აზმანი შარავანდედთანი“, ამ ნაწარმოებში ტერმინი ნახმარია ერთხელ; ჟამთააღმწერელი ტერმინს იყენებს ცხრაჯერ; როგორც ზემოთ აღინიშნა, იმავე ტერმინს იცნობს ვახუშტი ბატონიშვილიც (ბატონიშვილი 1973).

ეს ტერმინი გვხვდება არა მარტო საისტორიო, არამედ სასულიერო (ჰაგიოგრაფიულ) და ასევე უძველეს მხატვრულ ლიტერატურაშიც.

ტერმინი *შიში* და მისგან ნაწარმოები სიტყვები გვხვდება ჩვენს დრომდე მოღწეულ ქართული მხატვრული ლიტერატურის უძველეს ძეგლში, მე-5 საუკუნის ჰაგიოგრაფიულ ნაწარმოებში, იაკობ ცურტაველის „შუშანიკის წამება“: „რომელსა არცა ჭირი ეხილვა, არცა შიში, არცა მახვლი...“ (შუშ. წამ. 1983:83-86).

ტერმინს *უშიში* იყენებს მე-6 საუკუნის უცნობი ქართველი მწერალი ჰაგიოგრაფიული თხზულება „ევსტათი მცხეთელის მარტვილობაში“: „ესრეთ მტერთაგან უშიშ იქმნნეს“ (ევსტ. 1987).

იგივე სურათია უძველეს ნათარგმნ ლიტერატურაშიც. მწერალმა და პოლიტიკურმა მოღვაწემ, სარგის თმოგველმა,² XII საუკუნის

¹ მირვან (მირიან) I (ძვ. წ. 159-109) იბერიის მეფე. ფარნავაზიანთა დინასტიის მე-3 წარმომადგენელი, მეფობდა ფარნავაზისა (ძვ. წ. 304-239) და საურმაგის (ძვ. წ. 234-159) შემდეგ.

² სარგის თმოგველი – XII-XIII საუკუნეების მიჯნაზე მოღვაწე ქართველი მწერალი, მეცნიერი, ფილოსოფოსი და რიტორი. მას ეკუთვნის რომანტიკულ-სათავგადასავლო პოემა „დილარგეთიანი“ („დილარიანი“), რომელსაც ჩვენამდე

შუა ხანებში გენიალურად თარგმნა სპარსელი პოეტის ფაზრ-ედ-დინ გორგანის¹ სამიჯნურო პოემა „ვის ო რამინი“, ქართულად ცნობილი „ვისრამიანი“. მასში საერთოდ არაა ნახსენები ტერმინები *უსაფრთხოება* და *საფრთხე*, სამაგიეროდ, ტერმინი, *უშიშრობა* (*უშიშობა* და სხვ.) 13-ჯერ არის გამოყენებული². მაგალითად, 42-ე თავში წერია: „ესრე უშიშრად გაჭდა გურგანი, რომელ ცხუარნი და მგელნი ერთად იყვნინან“ (ანუ უშიშროების უზრუნველყოფის თვალსაზრისით, ისე უშიშარი გახადა ქვეყანა (გურგანი), რომ თხა და მგელი ერთად მოვდნენ) (ვისრამიანი 1962).

ტერმინ *უშიშროებას* იყენებდნენ ჩვენი სახელოვანი პოლიტიკური, სამხედრო და საზოგადო მოღვაწენი:

სოლომონ დოდაშვილი (1805-1836) – „რომელ მტკიცე მარჯვენა მეფისა ჰზრუნავს უშიშროებისათვის ჩვენისა და ყოველივე დაბორკილებანი აღხოცეს“ (დოდაშვილი 1832).

ალექსანდრე ჭავჭავაძე (1786-1846) 1837 წელს ნიკოლოზ პირველისადმი³ წარდგენილ ნაშრომში „საქართველოს მოკლე ისტორიულ ნარკვევი და მდგომარეობა 1801-1831 წლამდე“ იყენებს ტერმინ *უშიშროებას*: „უშიშროება არ იყო არც ქალაქად, არც სოფლად“ (ჭავჭავაძე 1940).

ილია ჭავჭავაძე (1837-1907), 1889 წელს „ივერიაში“ (#90) გამოქვეყნებულ წერილში – „...რომ ჩვენი მიჯნა სამხრეთისა საქართველოზედ შორს გაედგა მოსვენებისა და უშიშროებისათვის...“ (ჯორჯაძე 1989:63-64)

ასევე, „ქვათა ღაღადში“ – „მას აქეთ, რაც ვახტანგმა გორგასალმა ჩრდილოეთით უშიშარ და უზრუნველ ჰყო მაშინდელი საქართველო, მთელი ჩვენი ისტორია მიიმართა იმაზე, რომ სამხრეთით გაგვემაგრებინა ჩვენი თავი“ (ილია¹ 1984:805).

ამ ტერმინს ილია ზევერგან ხმარობს – „დადგა ხანა, ხანა მოსვენე-

არ მოუღწევია. მასვე მიეწერება XI ს. სპარსული პოემის „ვის ო რამინის“ პროზაული ქართული თარგმანი – „ვისრამიანი“.

¹ ფაზრ-ედ-დინ გორგანი (გორგანელი) – მე-11 საუკუნის სპარსელი პოეტი. დაიბადა გორგანში (ირანის ჩრდილო-აღმოსავლეთი). მისი პოემა რომანტიკული ეპოსის ერთ-ერთი პირველი ძეგლია. დედანი არ შემორჩენილა. ქართულ ენაზე შემონახულია მსოფლიოში მე-11-ისა და მე-17 საუკუნის ყველაზე ძველი თარგმანები. ქართულიდან ითარგმანა ინგლისურ (1914 წ.) და რუსულ ენებზე (1938 წ.).

² ვისრამიანი, თავები: 10, 31, 32, 39, 41-43, 49, 83-85, 87, 89.

³ ნიკოლოზ პირველი – რუსეთის იმპერატორი (1825-1855)

ბულის, უშიშარის ცხოვრებისა“ (ილია² 1941:498), ამიტომ შემოვი-
ფარგლეთ მხოლოდ რამდენიმე ციტატით.

ტერმინ *უშიშროებას* იყენებს ცნობილი პოლიტიკური და საზო-
გადო მოღვაწე, სამოციანელთა თაობის თვალსაჩინო წარმომადგენე-
ლი ნიკო ნიკოლაძე (1843-1928): „მხოლოდ შინაგანი საქმეების გო-
ნივრულად და დამაკმაყოფილებლად მოგვარება უზრუნველყოფს გა-
რედან მოსალოდნელ უშიშროებას და მოგვიტანს საგარეო დიდებას“
(შუბითიძე 2003).

ხაზგასმით უნდა აღინიშნოს, რომ V-XIX საუკუნეების ქართულ
საისტორიო წყაროებში, სასულიერო მწერლობასა და მხატვრულ ლი-
ტერატურაში, ასევე ჩვენს სახელოვან პოლიტიკურ, სამხედრო და სა-
ზოგადო მოღვაწეთა ნაწერებში¹ გამოყენებულია მხოლოდ ტერმინი
უშიშროება (უშიშობა) მაშინ, როდესაც საერთოდ არ გვხვდება მავან-
თა მიერ დღეს ასე სრულიად დაუსაბუთებლად ლობირებული, შინა-
არსობრივად სხვა დატვირთვის მქონე ტერმინი *უსაფრთხოება*. შესა-
ბამისად, ეს უკანასკნელი არ არის შეტანილი „ძველი ქართული ენის
ლექსიკონშიც“ (აბულაძე 1973).

და ბოლოს, ქართული მეცნიერების კორიფეთა (აკადემიკოსები:
არნ. ჩიქობავა, ირ. აბაშიძე, რ. მეტრეველი, შ. ძიძიგური, მ. ჭაბაშვილი)
რედაქტორობით, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის, ენათმეც-
ნიერების ინსტიტუტის, ქართული საბჭოთა ენციკლოპედიის მიერ
ქართული ენათმეცნიერების აყვავების ეპოქაში გამოცემული „ქართუ-
ლი ენის განმარტებითი ლექსიკონი“ ტერმინ *უშიშროებას* ასევე სო-
ციო-პოლიტიკური მნიშვნელობით განმარტავს: „მდგომარეობა, რო-
დესაც რისამე საფრთხე არ არსებობს, რაიმე საშიშროება, საფრთხე არ
ემუქრება ვისმე, რასმე“ და მაგალითებად მოყვანილია „სახელმწიფო
უშიშროების დაცვა“, „გაერთიანებული ერების უშიშროების საბჭო“
და სხვ. (ქეგელ 1986).

ტერმინის გამოყენება

როგორც ზემოთ აღინიშნა, მიუხედავად იმისა, რომ ცნობილია
ტერმინ *უშიშროების* ხმარების ისტორიული ტრადიცია და ქართული
ავტორიტეტული ენათმეცნიერების მიერ დადგენილია შინაარსობრი-
ვად მისი გამოყენების კონტექსტი, მავანი გავლენიანი პირების ვო-
ლუნტარისტული თვითნებობის შედეგად შეინიშნება მცდელობა, მას

¹ სანიმუშოდ აქ მხოლოდ რამდენიმე მათგანი წარმოვადგინეთ.

სისტემებზე ჩაენაცვლოს შინაარსობრივად მისგან განსხვავებული ტერმინი *უსაფრთხოება*.

ტერმინების, *უშიშროებისა* და *უსაფრთხოების*, შინაარსობრივი სხვაობის თვალსაჩინოებისთვის წარმოვადგენთ ორ მაგალითს: პირველში ტერმინების, *სასურსათო უშიშროებისა* და *სასურსათო უსაფრთხოების* შედარებას, ხოლო მეორეში – *ინფორმაციული უშიშროებისა* და *ინფორმაციული უსაფრთხოებისა*.

ტერმინ *სასურსათო უშიშროებაში* იგულისხმება სახელმწიფოში სურსათის ამოწურვის საფრთხე, რომელმაც სამომავლოდ შეიძლება მიმშილი და სხვა თანამდევი პრობლემები გამოიწვიოს. შესაბამისად, *სასურსათო უშიშროების* უზრუნველყოფაში ამ თვალსაზრისით იგულისხმება, რომ ეროვნული უშიშროების საბჭომ ხელისუფლებას უნდა მიაწოდოს რეკომენდაციების რამდენიმე ვარიანტი, რის საფუძველზეც მთავრობა შეიმუშავებს ისეთ პოლიტიკას, გაატარებს ისეთ წინმსწრებ ღონისძიებებს, რომლებიც პოტენციურ მსხვერპლს, ანუ ქვეყნის მოსახლეობას თავიდან ააცილებს მოსალოდნელ საშიშროებას.

სასურსათო უსაფრთხოებაში მოიაზრება სურსათი, რომელმაც შეიძლება ადამიანის მოწამვლა გამოიწვიოს, მაგალითად, თუ ის გაფუჭებულ კონსერვს გაუფრთხილებლობით მიირთმევს, ანუ ისევ ძველი ტერმინოლოგია რომ გამოვიყენოთ, ესაა ტექნიკური უსაფრთხოების წესების დაცვის, სხვაგვარად, შრომის უსაფრთხოების, შრომის დაცვის სფერო. კიდევ უფრო ზუსტად, თანამედროვე ტერმინოლოგიით, ესაა *ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება* (Health & Safety), შემოკლებით H&S და თანამედროვე საერთაშორისო კომპანიები ვალდებული არიან H&S-ით გათვალისწინებული ღონისძიებები ცხოვრებაში გაატარონ.

მოკლედ, ჩვეულებრივ საყოფაცხოვრებო პირობებში, თუ თუნუქის ქილაში მოთავსებულ თევზის კონსერვს იყიდ, უნდა დაიცვა უსაფრთხოების წესები, ანუ გახსნის შემდეგ დიდხანს არ უნდა გააჩერო თუნუქის ქილაში, თორემ შეიძლება ამან თქვენ მოგწამლოთ; ან ელექტროსაქონლის შეძენისას უნდა დავიცვათ ინსტრუქციით გათვალისწინებული უსაფრთხოების წესები, რათა დენმა არ დაგარტყათ და არ დაგაზიანოთ.

მეორე, ტერმინი *ინფორმაციული უშიშროება* გულისხმობს ინფორმაციულ სფეროში ქვეყნის ეროვნული ინტერესების დაცულობას, რასაც განსაზღვრავს პიროვნების, საზოგადოებისა და სახელმწიფოს

დაბალანსებული ინტერესების ერთობლიობა.

რაც შეეხება *ინფორმაციულ უსაფრთხოებას*, ის გულისხმობს ინფორმაციული სისტემების, ავტომატიზებული სისტემების, ამ სისტემების რესურსების, მონაცემთა ბაზებისა და სხვ. დაცვას. კიდევ უფრო მარტივად, კომპიუტერში პროგრამების ვირუსებისაგან დაცვა-სა და სხვ., ანუ აქ ეროვნული და საერთაშორისო უშიშროების პოლიტიკური პრობლემების გადაწყვეტაზე კი არ არის საუბარი, არამედ უნდა დავიცვათ ტექნიკური უსაფრთხოების წესები. ისიც არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ *ინფორმაციული უსაფრთხოება ინფორმაციული უშიშროების შემადგენელია*.

უშიშროების სახეები და ტერმინის გამოყენების სფერო

საერთაშორისო პრაქტიკაში ამჟამად უმეტესწილად აღიარებული და მიღებულია უშიშროების სახეები და მისი გამოყენების სხვადასხვა სფერო: *ეროვნული უშიშროება; ეროვნული უშიშროების საბჭო; სახელმწიფო უშიშროება; საერთაშორისო უშიშროება; პოლიტიკური უშიშროება (შიგასახელმწიფოებრივ-პოლიტიკური უშიშროება, საგარეო-პოლიტიკური უშიშროება); ეკონომიკური უშიშროება (საფინანსო-საბიუჯეტო უშიშროება, სასურსათო უშიშროება და სხვ.); ენერგეტიკული უშიშროება; სამხედრო უშიშროება; ინფორმაციული უშიშროება – სხვა შინაარსის შემცველია ინფორმაციული უსაფრთხოება (როგორც ზემოთ აღინიშნა); საზოგადოებრივი უშიშროება; ეკოლოგიური უშიშროება; საგანმანათლებლო და სამეცნიერო-ტექნიკური უშიშროება; სოციალური უშიშროება; ტექნოლოგიური უშიშროება; ადამიანის უფლებათა დაცვის და მოქალაქეთა პირადი უშიშროება; ჯანდაცვითი უშიშროება; გენეტიკური უშიშროება; დემოგრაფიული უშიშროება და სხვ.*

ტერმინი უსაფრთხოება

უსაფრთხოება – უბედური შემთხვევების, ავარიებისა და კატასტროფების არასასურველი შედეგებისაგან ადამიანის, გარემოს, სამრეწველო ობიექტებისა და მატერიალური ფასეულობების დაცულობა.

როგორია ტერმინის წარმოშობის ისტორია

როგორც ზემოთაც აღინიშნა, ტერმინი *უსაფრთხოება* არ გვხვდება V-XIX საუკუნეების ქართულ საისტორიო წყაროებში, სასულიერო მწერლობასა და მხატვრულ ლიტერატურაში, პოლიტიკური,

სამხედრო და საზოგადო მოღვაწეთა ნაწერებში. აქედან გამომდინარეა, ის არ არის შეტანილი „ძველი ქართული ენის ლექსიკონში“ (აბულაძე 1973).

ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონის მიხედვით, ტერმინ *უსაფრთხოებას* საფუძვლად უდევს სიტყვა „საფრთხე“, რომელიც ამავე ლექსიკონში განმარტებულია, როგორც საშიში, სახიფათო რამე, ხიფათი, საშიშროება (ქეგლ 1986). თავის მხრივ, საფრთხე უნდა მომდინარეობდეს ძველი ქართული სიტყვისაგან *საბრკე* (საფრკე), რომელიც ილია აბულაძის „ძველი ქართული ენის ლექსიკონის“ მიხედვით არის „მახე“, ზაფანგი, „საცთური“ ანუ *საფრკე* თავისი შინაარსით არის საფრთხის შემცველი, სახიფათო (აბულაძე 1973:436-437).

სულხან-საბა ორბელიანის „ლექსიკონი ქართულის“ მიხედვით, „*საბრკე* არის მახე-კუნდი. მახე ზოგადი სახელი არს ყოველთა მახეთა (შემდეგ განმარტებულია თითოეულ მახეთგანი: *საბრკე*, *ისხერტი*, *ირეჭი*, *საიფეკიო*, *ილინჭა*, *აკანათი*, *პოტიკო*, *ფაცერკოდი*, *გაწარი*, *გულყო*, *დასაკავი*, *სარეგავი* და სხვ.). სულხან-საბა ასევე განმარტავს ტერმინებს *საფრთხილო* – გასაკრძალავი და *საფრთხოლი* – დასაფრთხოელი, საფრთხული რამე (საბა 1993:21).

საბრკესთან დაკავშირებულია ასევე სიტყვები *საფრკეება*, *ფრთხოება*, *ფრთხილი*, *საფრთხილო* და სხვ.

ეს ტერმინები, მაგალითად, სულხან-საბა ორბელიანთან ასეა განმარტებული:

ფრთხილი – განკრძალული;¹

საფრთხილო – გასაკრძალავი;

ფრთხოლა – პირუტყვთ შეშინება;

განფრთხოება – გამოფხიზლება;

საფრთხოლი – დასაფრთხოელი, საფრთხული რამე;

საფრთხული – იგივე საფრთხოლი;

ფრთხვნა – ცხენთ შიშის ჯმიანობა და სხვ (საბა 1993).

ხოლო ძველი ქართული ენის ლექსიკონში კი ამდაგვარად:

საფრკეება – დაბრკოლება

ფრთხილი – ფხიზელი, მღვიძარე, მორიდებული

ფრთხილება – „კეტილ არს ფრთხილება“

ფრთხოება – შეშინება, შეძრწუნება, კრთომა (უფრო პირუ-

¹ „ძველი ქართული ენის ლექსიკონის“ მიხედვით: განკრძალვა – „დამტკიცება“, მომზადება, გაფრთხილება, მსახურება, დაცვა, რიდება (აბულაძე 1973).

ტყვეებს ეხება)

სიფრთხილე, სიბრთხილე – სიფხიზლე „სთროდა მთრვალო-ბითა მით სიფრთხილისადათა“ და სხვ. (აბულაძე 1973).

ტერმინის მნიშვნელობა

ქართული ენის განმარტებით ლექსიკონში მითითებულია, რომ ტერმინი *უსაფრთხოება* (უსაფრთხოობა) იგივეა, რაც *უსაშიშროება*, ამ უკანასკნელის საფუძველია – „უსაშიშრო“, ანუ რაც საშიში არ არის და უხიფათოა, თუნდაც, *უსაშიშრო მდგომარეობა, უსაშიშრო მოძრაობა, უსაშიშრო სამართებელი* (ქეგლ 1986).

აქედან გამომდინარე, *უსაშიშროება* განიხილება, როგორც *უსაშიშროს* თვისება, მაგ., საშიშროებისგან დაცვის უზრუნველყოფა, მაგალითად, *ტექნიკური უსაშიშროება* და ა. შ. (ქეგლ 1986:433).

ერთი სიტყვით, ენათმეცნიერთა მიერ ტერმინი *უსაფრთხოება* გამოყენებულია *უშიშროებისაგან* შინაარსობრივად განსხვავებულ კონტექსტში, როცა იგულისხმება საფრთხის წყარო, საწარმოო, ტექნო-გენური და ბუნებრივ-ეკოლოგიური წარმოშობის მოვლენები და პროცესები.

ზემოთაც აღინიშნა იმის შესახებ, რომ ინგლისურ ენაშიც, ტერმინი *Safety* გამოიყენება *წარმოებაში ტექნიკური უსაფრთხოების* (Industrial safety), *საგზაო მოძრაობის უსაფრთხოების* (Road safety), *უსაფრთხოების ღვედების* (Safety belts), *ტექნიკური უსაფრთხოების წესების* (Safety code regulations) გამოსახატავად.

ჩრდილოატლანტიკური ხელშეკრულების ორგანიზაციის (ნატო) დოკუმენტებში ტერმინი *უსაფრთხოება* (Safety), როგორც უკვე შევნიშნეთ, დაკავშირებულია ყუმბარების აფეთქების საშიშროებასთან და, აქედან გამომდინარე, მოიაზრება მხოლოდ ტექნიკური უსაფრთხოების კონტექსტში (ნატოში არის სტრუქტურული ერთეულებიც: The CNAD Ammunition Safety Group (AC/326 და Munitions Safety Information Analysis Center (MSIAC)).

ტერმინის გამოყენება

თანამედროვე პირობებში, საერთაშორისო სტანდარტებიდან გამომდინარე, ტერმინი *უსაფრთხოება* დაკავშირებულია შრომის დაცვასთან, რის შესახებ ზემოთაც უკვე აღინიშნა. ამასთან, ტერმინი *შრომის უსაფრთხოების* სემანტიკა მჭიდროდ უკავშირდება თანამედ-

როვე საერთაშორისო კომპანიებში გამოყენებულ უფრო ფართო მნიშვნელობის ცნება—ტერმინს *ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება* (Health & Safety (H&S)), რომელიც მოიცავს სამართლებრივ, სოციალურ-ეკონომიკურ, საორგანიზაციო-ტექნიკურ, სანიტარულ-ჰიგიენურ, სამკურნალო-პროფილაქტიკურ, სარეაბილიტაციო, ტექნიკური საშუალებებისა და მეთოდების გამოყენებას და სხვა სახის ღონისძიებებს.

მაგალითად, როდესაც ვიყენებთ ტერმინს *ადამიანის უსაფრთხოება*, მაშინ ვგულისხმობთ: ადამიანის ისეთი მდგომარეობას, როდესაც შიგა და გარე ფაქტორების ზემოქმედება არ იწვევს სიკვდილს, გონების, ფსიქიკისა და მთლიანად ადამიანის ორგანიზმის განვითარების ან ფუნქციონირების გაუარესებას, ხელს არ უშლის გარკვეული სასურველი მიზნების მიღწევას.

თვალსაჩინოებისთვის წარმოვადგენთ ძალიან მარტივ მაგალითს: საწარმოო თუ სამშენებლო ობიექტზე დაცული უნდა იყოს *შრომის უსაფრთხოების წესები*, რათა მუშამ ან თითო არ გაიჭრას, ან მშენებარე შენობის ხარაჩოდან არ გადმოვარდეს და სხვ. (მასმედიიდან მრავალ ინფორმაციას გვაწვდიან სამშენებლო ობიექტებზე შრომის დაცვის წესების დარღვევის შედეგად დაღუპულ მუშებზე...). ცხადია, დიდია შინაარსობრივი სხვაობა ტერმინისგან *ადამიანის უშიშროება*, რომლის მნიშვნელობაც მოიაზრებს: ადამიანისა და მოქალაქისათვის უფლებებისა და თავისუფლების რეალიზაციისათვის უშიშროების უზრუნველყოფას და სხვ.

უსაფრთხოების სახეები და ტერმინის გამოყენების სფერო

საერთაშორისო პრაქტიკაში ამჟამად, უმეტესწილად, აღიარებული და მიღებულია უსაფრთხოების სახეები და მისი გამოყენების სხვადასხვა სფერო: *საგზაო მოძრაობის უსაფრთხოება*; *სარკინიგზო მოძრაობის უსაფრთხოება*; *ფრენის უსაფრთხოება*; *მშენებლობის უსაფრთხოება*; *სატრანსპორტო უსაფრთხოება*; *საჰაერო უსაფრთხოება*; *საზღვაო უსაფრთხოება*; *ბიომეტრიული უსაფრთხოების სისტემა*; *ვირუსული უსაფრთხოება*; *ინფორმაციული უსაფრთხოება* (*ინფორმაციის დაცვა, კომპიუტერული უსაფრთხოება...*); *მეტეოროლოგიური უსაფრთხოება*; *სახანძრო უსაფრთხოება*; *შრომის უსაფრთხოება*; *საველე უსაფრთხოება*; *საწარმოო უსაფრთხოება* (მაგრამ სხვა მნიშვნელობისაა *სამრეწველო უშიშროება*); *რადიაციული უსაფრთხოება*; *სანიტარული უსაფრთხოება*; *უსაფრთხოების ტექნიკა*; *ტექნიკური უსაფ-*

რთობა; ტექნოგენური უსაფრთხოება; ქიმიური უსაფრთხოება; ელექტროუსაფრთხოება (მაგრამ მნიშვნელობით განსხვავებულია ენერგეტიკული უშიშროება); ბირთვული უსაფრთხოება;

არსებობს უსაფრთხოების გამოყენების სხვა ფორმებიც: უსაფრთხოება სამუშაო ადგილზე; უსაფრთხოების ტანისამოსი; უსაფრთხოების ტექნიკა და სხვ.

უსაფრთხოების სისტემა

სამეცნიერო ლიტერატურაში საუბარია, აგრეთვე, უსაფრთხოების სისტემების შესახებაც, რომლებიც ორგანიზაციული და ტექნიკური ზომების კომპლექსია და განკუთვნილია ნებისმიერი უარყოფითი ზემოქმედებისგან დასაცავად როგორც შიგნიდან, ისე გარედან.

უსაფრთხოების სისტემის ტექნიკური საშუალებები – ტექნიკურ გადაწყვეტილებათა და მოწყობილობათა კომპლექსი, რომელიც უზრუნველყოფს დასაცავი ობიექტის კონტროლს. თანამედროვე უსაფრთხოების სისტემები გახლავთ მაღალტექნოლოგიური პროგრამულ-სააპარატო კომპლექსები, რომლებიც მოიცავენ თვალთვალის, პერიმეტრის დაცვის, სახანძრო და დამცავი სიგანლიზაციის სისტემებს, ასევე, დაშვების მართვისა და კონტროლის სისტემებს და სხვ.

დასკვნა

ორივე ტერმინის ანალიზი მოწმობს, რომ ენათმეცნიერების მიერ დადგენილი ენობრივი ნორმების ჩარჩოებში, უშიშროების შინაარსის, სახეებისა და გამოყენების სფეროები არსობრივად განსხვავებული უსაფრთხოების შინაარსის, სახეებისა და გამოყენების სფეროებისაგან. ამასთან, ცალ-ცალკე თითოეული მათგანის შინაარსი, მოქმედების არეალი, სახეები და გამოყენების სფეროები იმდენად ფართოა და მრავალფეროვანი, რომ მათი ხელოვნურად გაერთიანება ერთი რომელიმე ტერმინის სახელწოდებაში, მაგალითად, უსაფრთხოებაში, როგორც ამას მავანნი გვთავაზობენ, მიზანშეუწონელია, რადგანაც გამოიწვევს საქმიანობის სპეციფიკის აღრევას და სხვა თანმდევ გაუგებრობებს.

არ უნდა იყოს საკამათო და ძნელი გასაგები, რომ მედროვეებისა და არასპეციალისტების ახირებით არ უნდა ირღვეოდეს ავტორიტეტული ენათმეცნიერების მიერ დადგენილი ენობრივი ნორმები და არსებული ისტორიული ტრადიცია. ცხადია, რომ ტერმინი *ეროვნუ-*

ლი უშიშროება შესაბამის კონტექსტში უნდა გამოვიყენოთ. მით უმეტეს, როგორც ზემოთ აღინიშნა, ქართულმა ენათმეცნიერებამ უპირატესობა სწორედ ამ ტერმინს მიანიჭა, როდესაც კონსტიტუციაში გამოიყენა იგი, ხოლო შემდეგ მიიღო კანონი „ეროვნული უშიშროების საბჭოს“ შესახებ (კანონი 1996).

რაც შეეხება ტერმინ *უსაფრთხოებას*, როგორც ენათმეცნიერების მიერ დადგენილი ენობრივი ნორმები ითვალისწინებს, ის უნდა გამოვიყენოთ ტექნოგენური და ბუნებრივ-ეკოლოგიური მოვლენებისა და პროცესების და, რაც მთავარია, საწარმოო სფეროში შრომის დაცვასთან, შრომის უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული ცნებების აღსანიშნავად, უფრო კონკრეტულად, თანამედროვე საერთაშორისო კომპანიებში გამოყენებული ცნება-ტერმინის (*ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება* – Health & Safety, უფრო ცნობილია მისი შემოკლებული აბრევიატურა H&S) სემანტიკის გადმოსაცემად (*შრომის უსაფრთხოება, ტექნიკური უსაფრთხოება, საგზაო მოძრაობის უსაფრთხოება, უსაფრთხოების ღვედები, უსაფრთხო სექსი*¹ და სხვ.).

ლიტერატურა

აბულაძე 1973 – ილია აბულაძე, ძველი ქართული ენის ლექსიკონი, „მეცნიერება“, თბილისი.

ბატონიშვილი 1973 – ვახუშტი ბატონიშვილი, აღწერა სამეფოსა საქართველოსა. „ქართლის ცხოვრება“. ტექსტი დადგენილია ყველა ძირითადი ხელნაწერის მიხედვით ს. ყაუხჩიშვილის მიერ. ტ. IV, „საბჭოთა საქართველო“, თბილისი.

დოდაშვილი 1832 – სოლომონ დოდაშვილი, *წერილი ტფილისიდან პეტერბურგს მმისადმი*, ჟურნ. "სალიტერატურონი ნაწილნი ტფილისის უწყებათანი", №2.

ევსტ. 1987 – *ქართული მწერლობა*, ტ. 1, (V-X საუკუნეთა მწერლობა), რედ.: რ. სირაძე, „ნაკადული“, თბილისი.

ვისრამიანი 1962 – ტექსტი გამოსაცემად მოამზადეს, გამოკვლევა და ლექსიკონი დაურთეს ალ. გვახარიამ და მ. თოდუამ. რედ.: გ. წერეთელი, გამომც. და სტ., სსსრ მეცნიერებათა აკადემია, აღმოსავლეთ-მცოდნეობის ინ-ტი, თბილისი.

¹ თავის დაცვა სქესობრივი გზით გადამდები დაავადებების ან დაუგეგმავი ორსულობისგან.

ილია1 1984 – ილია ჭავჭავაძე, თხზულებანი, შეადგინა მ. ლებანიძემ (მსოფლიო ლიტერატურის ბიბლიოთეკა; ტ. 63. სერია I), „საბჭოთა საქართველო“, თბილისი.

ილია2 1941 – ილია ჭავჭავაძე, თხზულებანი, პავლე ინგოროვას რედაქციით, ტ. 2.

კანონი 1996 – საქართველოს კანონი ეროვნული უშიშროების საბჭოს შესახებ, 1996 წლის 24 იანვარი.

კონსტიტუცია 2014 – საქართველოს კონსტიტუცია (2014 წლის 15 მაისის მდგომარეობით), „უნივერსალი“, თბილისი.

კუპრაშვილი 2007 – ჰენრი კუპრაშვილი, ეროვნული უსაფრთხოება თუ ეროვნული უშიშროება? (ქართულ ენაში ტერმინ „ეროვნული უშიშროების“ გამოყენების შესახებ), საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია: საქართველოს ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფცია: ორი წლის გამოცდილება, 11–12 ივლისი, თბილისი.

კუპრაშვილი 2010 – ჰენრი კუპრაშვილი, საქართველოს ინფორმაციული უშიშროების უზრუნველყოფის რამდენიმე ასპექტი, საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია მიძღვნილი აკად. ივერი ფრანგიშვილის დაბადების 80 წლისთავისადმი „საინფორმაციო და კომპიუტერული ტექნოლოგიები, მოდელირება, მართვა“, მოხსენებათა თეზისები, თბილისი.

კუპრაშვილი 2012 – ჰენრი კუპრაშვილი, ტერმინები უშიშროება (security) და უსაფრთხოება (safety) და მათი გამოყენების ზოგიერთი ასპექტი, ჟურნ. „მკვლევარი“.

კუპრაშვილი¹ 2004 – ჰენრი კუპრაშვილი, ეროვნული უშიშროება: პრობლემური სიტუაცია და კრიტერიუმები (საქართველოს ეროვნული უშიშროების კვლევის თეორიულ-მეთოდოლოგიური ასპექტები); პროფ. ო. გოგიაშვილის რედაქციით, თსუ გამომცემლობა, თბილისი.

კუპრაშვილი² 2004 – ჰენრი კუპრაშვილი, ეროვნული უშიშროების ცნების შინაარსი, პრობლემური სიტუაციის დახასიათება, საისტორიო ვერტიკალები, №6.

კუპრაშვილი³ 2004 – ჰენრი კუპრაშვილი, *ეროვნული უშიშროების უზრუნველყოფის მნიშვნელოვანი ასპექტი*, გაზ. „24 საათი“, № 254.

კუპრაშვილი⁴ 2004 – ჰენრი კუპრაშვილი, ენის გენოციდი?! გაზ. „ხვალინდელი დღე“, №200.

კუპრაშვილი⁵ 2004 – ჰენრი კუპრაშვილი, იყო ორი, გახდა ერთი! გაზ. „სამხედრო - 24 საათი“, №20.

კუპრაშვილი² 2004 – ჰენრი კუპრაშვილი, „მეფემ არ იცის, თორემ...“, გაზ. „24 საათი“, №142.

კუპრაშვილი⁷ 2004 – ჰენრი კუპრაშვილი, ეროვნული უშიშროება თუ ეროვნული უსაფრთხოება? გაზ. „რეზონანსი“, №132.

კუპრაშვილი¹ 2011 – ჰენრი კუპრაშვილი, *ეროვნული უშიშროება (security) თუ ეროვნული უსაფრთხოება (safety)?* ახალი ამბების სააგენტო „ჯი-ეიჩ-ენი“, <http://www.ghn.ge/news-35066.html>.

კუპრაშვილი² 2011 – ჰენრი კუპრაშვილი, „ტერმინები უშიშროება (security) და უსაფრთხოება (safety) და მათი გამოყენების საკითხი“, საერთაშორისო სამეცნიერო-ტექნიკური კონფერენცია „მართვის ავტომატიზებული სისტემები და თანამედროვე საინფორმაციო ტექნოლოგიები“, თბილისი.

კუპრაშვილი³ 2011 – ჰენრი კუპრაშვილი, „ტერმინები უშიშროება (security) თუ უსაფრთხოება (safety) და მათი გამოყენების საკითხი“, ჟურნ. „პარალელი“, №2.

საბა 1993 - სულხან-საბა ორბელიანი, ლექსიკონი ქართული, ტომი მეორე, „მერანი“, თბილისი.

ქართ. ცხოვ. 1955 - ქართლის ცხოვრება, ტექსტი დადგენილია ყველა ძირითადი ხელნაწერის მიხედვით ს. ყაუხჩიშვილის მიერ, ტ. I, „სახელგამი“, თბილისი.

ქეგელ 1986 - ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, სარედაქციო კოლეგია: არნ. ჩიქობავა (მთ. რედაქტორი), ირ. აბაშიძე, რ. მეტრეველი, შ. ძიძიგური, მ.ჭაბაშვილი., საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია, ენათმეცნიერების ინსტიტუტი, ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია, თბილისი.

შუბითიძე 2003 – ვაჟა შუბითიძე, ნიკო ნიკოლაძე – ოცდამეერთე საუკუნის მოაზროვნე, ნიკოლაძე ნიკო – 160. საიუბილეო კრებული, „ნეკერი“, თბილისი.

შუმ. წამ. 1983 – იაკობ ცურტაველი, შუმანიკის წამება, შემდგ. და რედ.: ო. ეგაძე, „ხელოვნება“, თბილისი.

წერილი 2013 – პროფესორი ჰენრი კუპრაშვილი ირინა იმერლიშვილს ღია წერილით მიმართავს, ახალი ამბების სააგენტო „ჯი-ეიჩ-ენი“, <http://www.ghn.ge/news-100523.html>.

ჭავჭავაძე 1940 - ალექსანდრე ჭავჭავაძე, *თხზულებანი*, რედ. ი. გრიშაშვილი, „ფედერაცია“, თბილისი.

ჯორჯაძე 1989 – არჩილ ჯორჯაძე, წერილები, „მერანი“, თბილისი.

Henri Kuprashvili

Georgian Technical University, Georgia

henrikupra@yahoo.com

Keywords: Security, Safety, Health & Safety (H&S).

Terms “Ushishroeba” (“Security”) and “Usaprtkoeba” (“Safety”) and Issues Related to Their Usage

Summary

We have two terms in Georgian language *ushishroeba* (security) and *usaprtkoeba* (safety) and each of them had its natural place in the language according to their meaning. Traditionally, in Georgia, the term *ushishroeba* (security) was being used in the next context: „Security of the country“, „Security council“, „Defence of the State Security“ etc. The term *usaprtkoeba* (safety) is being used in different context, for instance, „Defence of the technical safety“ and etc.

Unfortunately, some journalists, members of governmental or non-governmental organizations „became angry“ with the term „Security“ and from the last of XX century instead of it use the term „Safety“ that has radically different meaning from the term „Security“.

It's important not to break tradition and use the term „National Security“ in correct meaning. all the more, Georgian linguistics and Georgian parliament have paid advantage to the term „security“.

Correspondingly, we have to use the term „Safety“ only to describe industrial, technological and natural-ecological events and processes (technical safety, road traffic safety, belts of safety and et.).